

Ekodesign

Metodické listy pro využití (nejen) na úrovni základních škol

Jana Dlouhá

Envigogika 19 (1) – Inspirace/ Inspiration

Publikováno/ Published 12. 4. 2024

<http://dx.doi.org/10.14712/18023061.674>

Abstrakt

Na konci roku 2023 vznikly níže popsané [Metodické listy pro učitele základních škol](#), a v březnu 2024 proběhla [beseda s aktéry](#), kteří znají (často teprve vznikající) předpisy a/nebo mají zkušenosti z praxe. Pokud vás téma zajímá, rozhodně si – kromě přečtení následujících řádků a případně i celého souboru metodických listů – na uvedeném odkaze poslechněte záznam jednotlivých přednášek nebo si prohlédněte prezentace. Ukazují totiž ne tak vzdálenou budoucnost, která nás (snad, pokud ne-dojde k něčemu nepředvídanému) čeká.

Klíčová slova

environmentální vzdělávání; vzdělávání pro udržitelný rozvoj; ekodesign; SDG 12: odpovědná výroba a spotřeba

Abstract

At the end of 2023, we have written the [Methodology Sheets for Primary School Teachers](#) (described below, and in March 2024 a [discussion was held with stakeholders](#) who are familiar with the relevant regulations (that are often still emerging) and/or have experience of the practice. If you are interested in the topic, definitely – in addition to reading the following lines and possibly the whole set of Methodology Sheets – listen to the recordings or watch the presentations at the above mentioned link. They show the not-so-distant future that (hopefully, barring something unforeseen) awaits us.

Key words

environmental education; education for sustainable development; ecodesign; SDG 12: Responsible Production and Consumption

Představení Metodických listů pro učitele základních škol

Co se z nich můžete dozvědět:

1. Co to je (eko)design, proč a jak bychom měli myslet *designově* (a zajímat se tak o budoucí stav věcí), co to jsou ekologické požadavky na výrobky a kdo by je měl naplňovat? Co by měl tento důležitý aktér, designér dělat, aby nejenom naplnil předpisy, ale přinesl také nový pohled na výrobu, a také na nás samotné – donutil nás přehodnotit naše (samozřejmě) přání, přístup ke spotřebě a její často neuvědomělé zlovyky.
2. Jak designové myšlení rozvíjet ve vzdělávání a co může přinést – jaké kompetence podpoříme, když vyzveme žáky, aby přemýšleli o tom, co není ale mohlo by (díky jejich návrhu a případně realizaci) být? V čem pak mohou formovat svůj život od nejdrobnějších rozhodnutí, a proč by měli být nároční na věci, se kterými se každodenně setkávají.
3. Jak vypadá eko-výrobek a kdo se podílí na jeho vzniku, a proč by o něj měli (nejen) spotřebitelé stát? Kdo přináší nejlepší nápady, jak by měl takový výrobek vypadat, proč se fantazii meze kladou (ale jen co se týče jeho dopadu na životní prostředí), a kam směřují inovace, které často mění obvyklý vzhled nebo i povahu výrobku.
4. Jaký „život“ musí výrobek vést od svého „narození“ až „do hrobu“, aby neškodil tam, kde o tom často ani nevíme? Co všechno takový výrobek musí splňovat (četné předpisy a normy), proč se o tom u nás moc nemluví a v čem bychom tak mohli být už brzy (nepříjemně) překvapeni – nebo naopak připraveni v předstihu.
5. Nejvíc můžeme popustit uzdu své fantazii, když přemýšlíme o materiálech, ze kterých jsou věci vyrobeny. Často nás může inspirovat příroda, kde látky kolují a vůbec nevznikají odpady – my teď chceme donutit umělé materiály, aby dokázaly to samé, protože pak by se nikde nehromadily v podobě odpadů. Ukážeme si, jak věci, které bychom jinak vyhodili, mohou být zdrojem kreativních řešení, a budeme také přemýšlet, jak by mohly být co nejušpornější za provozu (tato řešení ale přenecháme technikům, a spolehneme se na označení hotových výrobků).
6. Obal je taky výrobek, i když má jenom chránit věc, o kterou stojíme především – a tak i tady se můžeme zamyslet, jak obal vylepšit anebo případně rovnou nepoužívat. Jenom nesmíme zapomenout, že často chrání předmět, který kupujeme, před rozbitím nebo prodlužuje jeho trvanlivost. Obaly prostě potřebujeme, navíc by mohly názorně poukazovat na to, v čem je právě určitý výrobek „dobrý“ (šetrný k přírodě a samozřejmě taky vyrobený s respektem k lidské důstojnosti).
7. Ne vždycky designér přemýšlí taky o tom, jak by se dalo udržitelně obchodovat – to ponechává na starosti jiným, což by mohla být chyba. Ideálně by totiž své výrobky měl navrhovat pro konkrétní prodejce, kteří by dokázali jeho eko-vlastnosti ocenit. Pak si je také spotřebitel snadněji najde, a kromě toho se mohou mezi výrobci, prodejci a spotřebiteli vytvořit vztahy vzájemné podpory. A my pak snadněji můžeme usilovat o to, abychom měli unikátní (hezké, účelné, šetrné) věci, které se neztratí v množství dalších (často nepotřebných) předmětů – ani v supermarketu, ani potom doma nebo prostě tam, kde je používáme.
8. Lidská společnost ale zákonitě generuje (alespoň nějaké) odpady, a tak je otázka, co potom s nimi? Pokud vznikají v domácnosti, má je na starosti obec, kde člověk bydlí – musí zajistit jejich odvoz a likvidaci (ovšem za peníze občana). Co se s nimi pak stane, si ale právě tato obec musí navrhnout sama. I to je design, obec může (s jeho pomocí) například motivovat občany k větší šetrnosti, vzdělávat je a nabízet atraktivní možnosti znovuvyžití nebo recyklace.

9. Celý tento program má ukázat, že ekodesign není žádná věda, nejjednodušší postupy zvládnou i děti – a my je tak s využitím ekodesignového myšlení učíme přemýšlet o tom, jak si uspořádat vlastní život (po materiální stránce). S poznatky zde získanými si mladí lidé mohou sami aktivně formovat svůj životní styl, usilovat o „dobrý život“ v sousedství potřebných a krásných věcí. Díky zapojení tvořivosti se program hodí i pro předškolní děti, pro které se ale informace musí trochu přizpůsobit.

Jednotlivé odstavce v tomto textu stručně popisují obsah kapitol, které jsou součástí těchto Metodických listů. Dáváme je tímto k dispozici všem zájemcům, kteří s ním ale musí pracovat kreativně a s jasnou vidinou cíle. Tedy vlastně v duchu designového myšlení, jež tímto doporučujeme jako důležitý vzdělávací cíl.

Reference

- Dlouhá, J. (2023). *Ecodesign. Metodické listy pro učitele ZŠ*. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. ISBN: 978-80-87076-41-5. Online <https://czp.cuni.cz/cz/vystupy/vzdelavaci-programy/ekodesign-ve-vzdelavani> (Takto lze citovat zde představené Metodické listy)
- Petiška, E., Shtukatur, A., Šindelářová, I., Weinzettel, J. (2022). *Současně uplatňované modely ekodesignu a inovativní spotřebitelské modely*, Univerzita Karlova, Centrum pro otázky životního prostředí. 108 s. ISBN: 978-80-87076-29-3. Online <https://czp.cuni.cz/knihovna/Ekodesign.pdf> (Související publikace vydaná v r. 2023)